

СТАНОВИЩЕ

на

Съюза на българските журналисти

по к.д. № 16/1998 г.

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

След конституирането на СБЖ като заинтересована страна по к.д. № 16/1998 г., образувано по повод искането на 55 народни представители от 38-то Народно събрание за установяване на противоконституционност и на несъответствие с Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи, Ви предоставяме следното становище:

Основа за дейността на средствата за масова информация /печатни и електронни медии/ е гарантираната в Конституцията на Република България тяхна свобода. За всяко демократично общество е от принципно значение да зачита свободата на медиите и да я защитава от всяка намеса.

Упражняването на журналистическата професия се основава на основното право на свободата на изразяване, гарантирано от чл.10 на Европейската конвенция за правата на човека.

Свободата на изразяване носи със себе си и задължения и отговорности. Законосъобразните ограничения върху свободата на изразяване и информация по смисъла на чл.10/2/ от ЕКПЧ могат да се разделят в три категории:

1. Ограничения, целящи защита на обществените интереси /националната сигурност, териториалната цялост, обществената безопасност, предотвратяване на престъпления, защита на здравето и морала/.

2. Ограничения, целящи защита на индивидуалните права /защита на репутацията, доброто име и правата на другите, предотвратяване разкриването на поверителна информация/.

3. Ограничения, необходими за запазване правомощията и непристрастието на съдопроизводството.

Журналистиката трябва да служи на свободата на изразяване, свобода, която включва право да се получава и разпространява информация и да се зачитат другите основни права, свободи и интереси, защитени от ЕКПЧ. Това предполага:

- зачитане правото на обществото да бъде информирано точно за фактите и събитията;
- събиране на информация с почтени средства;
- вярно представяне на новините, коментарите и критиките, като по-специално се избягват незаконната намеса в личния живот, опозоряването и неоснователните обвинения;
- поправянето на всяка публикувана или разпространена информация, която впоследствие се окаже невярна;
- опазване на професионалната тайна по отношение източниците на информация;
- ненасърчаването на всяко насилие, омраза или дискриминация, основани върху пол, раса, сексуална ориентация, език, религия, политика или различно мнение, национален и регионален произход, социален произход.

Наред с нормативно определени ограничения на свободата на изразяване съществува и доброволно саморегулиране от медиите. Целта на доброволното саморегулиране е да влязат в сила етични кодекси, които да определят нормите на журналистическата отговорност. - задължението да се отразява истината, задължението да се извършват разследвания и др.

С оглед на изказаното до тук, което е опит да се погледне към европейските медийни стандарти, е важно да се има предвид, че те трябва по подходящ начин да бъдат имплантирани в нашето национално медийно законодателство и други закони по начин, който да гарантира независимостта на медиите и редакционната независимост на работещите в тях журналисти, за да могат медиите да изпълняват своите основни задачи в демократичното общество.

Съюзът на българските журналисти смята, че наказателно-правната уредба на съставите обида и клевета е в противоречие с Конституцията на Република България и чл.10 от ЕКПЧ.

Нещо повече, търсенето на наказателна отговорност по общ ред на журналисти в България влиза в рязко противоречие с минималните европейски стандарти.

Преследването на обидата и клеветата от и срещу длъжностно лице по общ ред, а не по частен ред, реално накърнява прогласеното от Конституцията равенство на гражданите пред закона. За засягане на честта и достойнството на длъжностно лице се предвиждат много по-строги санкции за извършителите. Едно демократично общество не би трябвало да допуска публичните лица да се ползват със засилена защита срещу критиката. Позволената критика на публичните личности, т.е. в качеството им на заемачи обществени и държавни постове, в демократичните държави се интерпретира много по-широко, отколкото като позволената критика на "редовите граждани". Например, чл.10/2/ ЕКПЧ забранява нормативни актове, които налагат тежки наказания на печата за публично разкриване на държавна и служебна тайна.

Лишаването от свобода като санкция за изразяване и за изказано слово категорично трябва да се изключи от българската правна уредба.

В правната уредба на повечето европейски държави се дава предпочитание на гражданските иски за вреди срещу собственика на медията, вместо да се разчита на наказания на журналистите. Т.е. тенденцията е все по-често да се използва гражданското право, за да се създаде баланс между основната свобода на медиите и право на защита на неприкосновеността на личността и гарантираното от конституцията на свобода на пресата.

С казаното до тук ние подкрепяме искането за установяване противоконституционност и противоречие с ЕКПЧ на:

- чл.146, ал.1 текста "... с лишаване от свобода до шест месеца";

- чл.147, ал.1 текста "... лишаване от свобода до една година ...";

- чл.148. - целият.

Тук сме длъжни да кажем, че нашето виждане, по принцип, е за декриминализиране на съставите на чл.146, чл.147 и чл.148 от НК, което виждане сме и заявили в НС на 17 юли 1997 г. в съвместна декларация с други неправителствени организации.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА РСБЖ

/д-р Ал. Ангелов/

